

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента
Касьянкової Ольги Володимирівни, на дисертаційне дослідження
Школяр Лілії Володимирівни «Соціально-педагогічна робота
з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції»,
подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка**

Сучасне українське суспільство зазнає важливих змін, викликаних євроінтеграційним вектором розвитку, економічними, соціально-політичними перетвореннями та реформуванням освітньої галузі. Нові виклики відповідно актуалізують питання модернізації умов успішної соціалізації дітей і молоді, пошуку шляхів створення оптимального середовища для повноцінного розвитку особистості, здатної до активної громадської діяльності, вільної та готової гідно відповідати на потреби сучасного світу.

У вирішенні цього комплексного завдання беруть участь різні соціальні інституції, серед яких значний ресурс мають дитячі громадські об'єднання як своєрідні майданчики втілення соціальних ініціатив молодих особистостей. Концептуальні й організаційні засади соціально-педагогічної роботи, скоординованість у роботі соціальних інституцій, державних і недержавних установ та об'єднань, злагоджена організація діяльності представників соціальної сфери – усе це може стати корисним для переосмислення ролі та потенціалу дитячих громадських об'єднань в Україні. Дослідження аспектів соціально-педагогічної підтримки дитячих громадських об'єднань у сучасних умовах, чому автор присвячує роботу, є своєчасним і досить затребуваним.

У цьому контексті потребує також критичного осмислення й творче використання Україною досвіду європейської (на прикладі Франції) спільноти в галузі освіти, виховання та соціалізації дітей і молоді, що базується на застосуванні європейських інновацій та збереженні національних надбань. Відповідно до вищезазначеного дисертаційне дослідження Л. В. Школяр присвячене актуальній соціально-педагогічній проблемі, яка потребує теоретичного обґрунтування та практичного втілення.

У поданій до захисту дисертації виважено й коректно визначено науковий апарат дослідження. Структура роботи вирізняється послідовністю, відповідає окресленій меті та адекватно поставленим завданням, а наукова новизна здобутих результатів аргументовано доведена послідовним розкриттям низки важливих питань. Джерельна база (392 позиції, з них 162 – французькою мовою) відповідає темі, що вирізняється складністю та малодослідженістю. Дисертант виявила належний рівень умінь аналізувати різні джерела з теми, осмислювати наукові доробки з різних галузей знань.

Дослідження виконано в межах науково-дослідної теми лабораторії громадянського та морального виховання Інституту проблем виховання НАПН України «Формування соціальної ініціативності підлітків у дитячому об'єднанні» (державний реєстраційний номер 0113U002085), що також свідчить про актуальність досліджуваної проблеми.

Безсумнівну наукову цінність роботи засвідчує факт, що в дослідженні вперше визначено та узагальнено концептуальні засади діяльності дитячих громадських об'єднань у Франції та схарактеризовано напрями соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями на основі вивчення, узагальнення й систематизації, насамперед, французьких джерел (нормативні документи щодо функціонування дитячих громадських об'єднань, регуляторні акти французького уряду, Освітній кодекс Франції, проекти, конвенції, програми, зарубіжні періодичні видання, інформаційні та методичні матеріали).

Слід підкреслити очевидну практичну значущість наукової розвідки Л. В. Школяр: розроблення рекомендацій щодо використання кращого французького досвіду соціально-педагогічної роботи з дитячими об'єднаннями в Україні на різних рівнях.

Результати дослідження (рекомендації) на сьогодні вже впроваджені в діяльність Міністерства молоді та спорту України, роботу обласних державних адміністрацій, освітній процес дитячих громадських об'єднань усеукраїнського та міського масштабу діяльності, що офіційно засвідчують відповідні документи.

З огляду на сказане доцільно звернутись до аналізу змісту дисертації Л. В. Школяр з позицій розв'язання поставлених у дослідженні завдань.

Теоретична частина дисертації передбачала розкриття сутності, принципів, секторів і генези соціально-педагогічної роботи у Франції в контексті розвитку дитячих громадських об'єднань. Автор з'ясувала, що соціально-педагогічна робота у Франції спирається на принципи гуманізму, демократизму, відкритості, толерантності, міжвідомчої, міжсекторної взаємодії. На підставі осмислення теоретичних засад досліджуваної проблеми дослідниця подас матеріал щодо поетапності становлення соціально-педагогічної роботи у Франції від епохи Відродження до сьогодення (нормативне впорядкування, змістово-професійне становлення, інтегрований розвиток в умовах децентралізації). Це дозволило автору представити власне бачення хронології розвитку соціально-педагогічної роботи у Франції (с. 53-55) та уточнити її сектори (Спеціалізоване виховання, Спеціалізована соціальна превенція, Міжнародний солідаритет, Соціальне втручання), які детально описані в змісті та структурно подані в додатку (А).

Цінним для України, з погляду на процеси міжкультурної та соціальної інтеграції особистості у швидкозмінних умовах суспільства, є представлений дисертантом досвід організації соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями Франції, що базується на цінностях Республіки, урахуванні національних надбань при адаптації передових світових технологій, намаганні максимально об'єднати громаду навколо вирішення питань певного регіону, утіленні ідеї створення оптимальних умов для діяльності у відкритому середовищі, об'єднанні всіх виховних сил найближчого оточення.

У роботі досить ґрунтовно схарактеризовано молодіжну політику Франції, її особливості, на підставі чого автор уточнює зміст поняття «дитяче громадське об'єднання Франції» як добровільне формування двох або більше дітей, які мають спільні інтереси й готові працювати в команді для досягнення певної соціально та особистісно значущої мети. Такі об'єднання функціонують сьогодні в одній із чотирьох представлених у роботі можливих форм (с.75), що є досить цікавим і новим для української науки та практики.

Особливу увагу в дисертації приділено характеристиці змісту, напрямів, форм і методів соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції, які дослідниця конкретизує через

діяльність закладів соціально-педагогічної інфраструктури, органів місцевої влади та місцевого самоврядування, громадських організацій, фондів. Важливими в проведенні наукового пошуку та використанні зарубіжного досвіду Україною, особливо в умовах децентралізації управління, реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, є питання взаємодії, партнерства між різними соціальними інституціями у Франції та врахуванні особливостей кожної адміністративної одиниці, які автор представляє в змісті роботи. Доцільним є також визначення осередків здійснення соціально-педагогічної роботи з дитячими асоціаціями та основних її суб'єктів: представників різних соціальних сфер, громадських об'єднань, громади, роботу яких Л. В. Школяр описує та подає в додатку (В. 1).

На основі структурно-системного аналізу дисертант визначила та обґрунтувала особливості проведення такої роботи. Автор доходить висновку про своєрідність французької моделі соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями (дитячими асоціаціями), яка полягає в намаганні гармонійно поєднати соціальний і педагогічний складники.

Варто відзначити наукові висновки, зроблені дослідницею щодо мети анімації (с. 133; 136) як інноваційної технології оптимізації та збагачення дозвілля дітей, покращення міжособистісних і міжгрупових взаємин, виконання профілактичної, реабілітаційної, психотерапевтичної та організаційної функцій. Ураховуючи зростаючу зацікавленість науковців та практиків сучасної України методами та формами проведення анімаційної діяльності, вважаємо, що поданий матеріал може бути використаний в оновленні змісту й технологій роботи дитячих громадських об'єднань.

Цілком слушною для досягнення мети дослідження в частині розробки рекомендацій щодо застосування кращого французького досвіду в нашій державі є характеристика соціально-педагогічної роботи з дитячими об'єднаннями в сучасній Україні та її порівняння з досвідом Франції. Проведений дисертанткою аналіз нормативних, наукових джерел, практичних напрацювань дозволив визначити соціально-педагогічну роботу з дитячими громадськими об'єднаннями в Україні як відповідний напрям соціальної молодіжної політики, соціально-педагогічної діяльності державних установ і недержавних організацій, волонтерів, представників громади, батьків.

Проаналізувавши й порівнявши сутність та особливості соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції й Україні, автор констатує відмінність моделей, а саме: сприйняття її суспільством, неузгодженість термінології, різність у підходах до розроблення концептуально-організаційних засад діяльності дитячих громадських об'єднань, погляд на обов'язковість отримання спеціалістами відповідної освіти, відсутність збігу бачень самого сенсу анімації французьким і вітчизняним соціумом, змістово-технологічне забезпечення діяльності дитячих громадських об'єднань, ресурсне забезпечення, роль дорослих та батьків у громадському житті дітей, підтримка населення тощо.

На підставі порівняльно-педагогічного аналізу Л. В. Школяр робить висновки про наявність низки проблем (методичних, організаційних, фінансових) в українській системі соціально-педагогічної роботи (с. 177–178) та можливість їх вирішення за умови розуміння вітчизняної специфіки такої роботи, адаптації, творчого освоєння.

Суттєвим здобутком дисертації є розроблені автором рекомендації щодо використання кращого французького досвіду соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями в Україні на державному рівні, а також на рівнях громади, навчальних закладів, громадських об'єднань і фахівців соціально-педагогічної сфери.

Переконливість представлених у роботі теоретичних і практичних положень проілюстровано додатками (5 таблиць, 38 рисунків).

Основні результати дисертації повністю викладені в 16 одноосібних публікаціях, серед яких 6 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях, 1 в зарубіжному періодичному виданні, 1 посібник, 8 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Усі праці мають достатній обсяг та відповідний рівень видання. Зміст автореферату ідентичний з основними положеннями дисертації.

Оцінюючи позитивно проведені дослідження, вважаємо за необхідне висловити кілька міркувань, які потребують пояснень:

1. У розділі 1. п. 1.3. (с. 59) автор констатує, що державними інституціями та громадою проводиться регулярний моніторинг проблем молоді й наголошує на його використанні в запропонованих рекомендаціях. На наш погляд, такий інструмент є дуже актуальним для покращення

соціально-педагогічної роботи з дитячими об'єднаннями в Україні, і, звичайно, вивчення цього питання підсилює цінність роботи.

2. Дисертантка досить виважено підійшла до питання змісту, напрямів, форм і методів соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції, виокремлюючи серед переліку спеціалізовані дитячі громадські об'єднання для дітей з вадами розвитку (с. 114). Зважаючи на актуальність проблеми рівного доступу до освіти дітей з особливими освітніми потребами в Україні, необхідним було б акцентувати увагу на вирішенні цих питань у вітчизняній практиці та відобразити в розроблених рекомендаціях.

3. Розглядаючи координацію міжнародної діяльності дитячих і молодіжних громадських об'єднань як одного з напрямів соціально-педагогічної роботи (с. 99), автор мала б приділити більше уваги його характеристиці, оскільки це ресурс для вдосконалення діяльності дитячих громадських об'єднань в Україні.

4. Здійснюючи порівняльний аналіз соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями України та Франції (розділ 3, п. 3.2), автор констатує, що така діяльність має як спільні, так і відмінні риси (с. 165). Водночас поданий у роботі матеріал розкриває розрізнення моделей роботи з наголосом на наявність низки проблем в українській системі соціально-педагогічної роботи. Бажано було зупинитись також і на спільних рисах, що підвищило б можливість адаптації та успішного використання зарубіжного досвіду.

5. Не зовсім зрозумілим з тексту дисертації є змістовність прогалин французької моделі соціально-педагогічної роботи з дитячими громадськими об'єднаннями, оскільки є необхідність уникнення подібних недоліків при застосуванні досвіду в Україні.

6. З огляду на практичне значення одержаних результатів дослідження та їх часткове впровадження в діяльність державних структур, громадських об'єднань, про що свідчать лист і довідки, варто було б приділити увагу в змісті роботи питанням найбільш вдалого використання запропонованих дослідником матеріалів при вирішенні українських проблем розвитку дитячого громадського руху.

Водночас висловлені міркування не мають принципового характеру й суттєво не впливають на загальну високу оцінку дисертації, яку ми розглядаємо як самостійне, завершене дослідження. Проведена Л. В. Школяр наукова робота засвідчує творчість автора у вирішенні низки дослідницьких завдань, підкреслює професійну компетентність дисертанта стосовно положень, які вона теоретично обґрунтувала та практично втілила. Результати й висновки дослідження можуть бути використані в практиці фахівців соціальної сфери, роботі вищих навчальних закладів, у системі післядипломної педагогічної освіти, діяльності дитячих об'єднань.

Дисертаційне дослідження «Соціально-педагогічна робота з дитячими громадськими об'єднаннями у Франції» за завершеністю та новизною одержаних результатів відповідає вимогам щодо дисертаційних робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, зокрема пунктам 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567), а його автор Лілія Володимирівна Школяр заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,

проректор з наукової роботи

Луганського обласного інституту

післядипломної педагогічної освіти

О. В. Касьянова

Підпис О. В. Касьянкової засвідчує.

Начальник відділу розвитку Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти І. І. Тимошенко

